

[Fjerde næstformand]

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 29:

Forespørgsel til ministeren for kulturelle anliggender og undervisningsministeren:

»Hvilke planer har kulturministeren og undervisningsministeren om at sikre biblioteksbetjeningen af elever og lærere ved ungdoms- og mellemuddannelserne?«

Af Ingerlise Koefoed (SF), Stilling (SF), Qvist Jørgensen (S) og Erling Olsen (S).

(Forespørgslen anmeldt 10/3 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 17/3 87).

Begrundelse

Ingerlise Koefoed (SF):

I den rapport om afgrænsning mellem de forskellige bibliotekstypers virkeområde og opgaver, som et specialudvalg under Bibliotekskommissionen afgav i 1978, blev det fastslået, at den voksende tilgang til ungdoms- og mellemuddannelserne var blevet fulgt meget dårligt op biblioteksmæssigt.

Lærerne og eleverne på f.eks. gymnasier, pædagoguddannelser og sygeplejeskoler og de mange efg- og handelsskoler havde i det store og hele kun folkebibliotekerne at henvende sig til for at hente materiale til hjælp til løsning af opgaver og til supplement af det faste undervisningsmateriale, og da folkebibliotekerne ikke havde noget formaliseret samarbejde med de forskellige uddannelsessteder og ikke var lovmæssigt forpligtet til at betjene ungdoms- og mellemuddannelserne på en mere planlagt og dybtgående måde, var det ret tilfældigt, hvad der kunne hentes dér. I realiteten var det mange steder sådan, at de elever og lærere, der kom først, fik det hele, og så kunne de andre stå med fletningerne i postkassen, som man siger.

Rapporten foreslog derfor en omfattende udbygning af skolebibliotekerne på de enkelte uddannelsesinstitutioner og en fastlagt arbejdsdeling mellem dem og folkebiblioteker-

ne, af og til mellem dem og forskningsbibliotekerne.

Siden er der gået 9 år. Der er hist og her sket små forbedringer på området, men det kan stadig fastslås, at elever og lærere i ungdoms- og mellemuddannelser på ingen måde er sikret den biblioteksservice, der burde følge deres uddannelse op og gøre den både dybere og bredere. Derfor dette spørgsmål til undervisningsministeren og kulturministeren: hvilke planer har de to ministre om at udbygge og forbedre biblioteksbetjeningen af elever og lærere ved ungdoms- og mellemuddannelserne?

Besvarelse

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Efter aftale med kulturministeren taler jeg her på begge ministres vegne.

I modsætning til hvad der gælder for folkeskolen, findes der ingen lovregler om biblioteksbetjeningen ved ungdoms- og mellemuddannelserne. Det er selvfølgelig ikke ensbetydende med, at der ikke findes nogen biblioteksfaciliteter ved disse uddannelser. En gennemgang af de forskellige områder giver et meget broget billede, som fremviser skoler med egentlig biblioteksbetjening, skoler, der samarbejder med folkebiblioteker, og skoler, hvor der af forskellige årsager er problemer med at få en biblioteksordning til at fungere.

På samtlige gymnasieskoler og 2-årige hf-kurser findes der biblioteker. Samlingernes omfang er meget forskellige, strækkende sig fra mindre håndbogs- og tidsskriftsamlinger til ajourførte samlinger, som omfatter et stort antal opslagsværker, håndbøger, bibliografier, tidsskrifter, aviser m.v.

Biblioteket skal kunne bruges af eleverne til uddybning af eller som led i undervisningen individuelt eller i grupper, f.eks. i forbindelse med at eleverne udarbejder skriftlige opgaver og rapporter. Der er ofte etableret et samarbejde med folkebiblioteket.

I lighed med folkeskolens biblioteker administreres gymnasiebibliotekerne af en lærer, som indkøber materialer og holder opsyn med samlingen. Gymnasiebibliotekerne betales af amtskommunerne som en del af driftsudgifterne ved gymnasierne, og Undervisningsministeriet har ingen indflydelse herpå.

På erhvervsskolerne afholdes udgifterne af Undervisningsministeriet. Handelsskolerne

[Undervisningsministeren]

råder over håndbiblioteker, og enkelte af dem har betydelige fagbiblioteker. Skolerne samarbejder med andre biblioteker, såvel folkebiblioteker som forskningsbiblioteker på handelshøjskolerne. Det kan naturligvis være vanskeligt for folkebibliotekerne at efterkomme ønsker fra lærere og elever om litteratur ud over et elementært niveau, set ud fra et fagligt synspunkt. Især elevernes anvendelse af forskningsbiblioteker varierer naturligvis med den geografiske afstand til disse.

De tekniske skoler råder over betydelige samlinger af faglitteratur m.v. Flere tekniske skoler har etableret biblioteker, som hovedsagelig er til brug for lærerne, og som også har til opgave at fremskaffe den nødvendige litteratur, bl.a. ved at trække på amtscentralerne. Der gennemføres for tiden en undersøgelse af biblioteksforholdene på de tekniske skoler, og en rapport ventes at kunne foreligge i løbet af maj 1987.

Et andet område, jeg kort skal nævne, er skolerne for de korte sundheds- og socialuddannelser. Disse skoler er imidlertid typisk meget små, og det er derfor begrænset, hvor meget biblioteksbetjening der kan være på den enkelte skole. I et vist omfang benytter lærerne sygeplejerskehøjskolerne biblioteker.

Efter denne gennemgang af de eksisterende forhold kan jeg sammenfattende sige, at vi i de to ministerier er opmærksomme på betydningen af at sikre ungdoms- og mellemuddannelserne den nødvendige biblioteksbetjening. Man må i den forbindelse skelne mellem to funktioner i biblioteksbetjeningen: grundfunktionen og overbygningsfunktionen.

Ved grundfunktionen forstås anskaffelse og udlån af materialer, som er genstand for hyppig benyttelse i uddannelsen. Det kan i praksis ske ved, at institutionerne opbygger grundsamlingen på egen hånd, eller de kan gå i samarbejde med det lokale folkebibliotek, jf. bibliotekslovens §§ 1 og 2. Samarbejdet kan nedfældes i en aftale eller en overenskomst, som indeholder bestemmelser om omfanget af betjeningen og vederlaget. Der er som nævnt sket fremskridt på dette felt, idet der på nuværende tidspunkt er indgået aftaler mellem folkebiblioteker og en række uddannelsesinstitutioner, f.eks. handelsskoler, tekniske skoler og lærerseminarier.

Også amtscentralerne for undervisningsmidler kan bistå bibliotekerne på undervisningsinstitutionerne i det bibliotekstekniske

arbejde. Det fremgår af loven om amtscentraler. Så vidt grundfunktionen.

Overbygningsfunktionen ligger hos folke- og forskningsbibliotekerne og amtscentralerne for undervisningsmidler. Overbygningsfunktionen består i levering af supplerende materiale og afhænger af, i hvor høj grad uddannelsesinstitutionerne selv opfylder grundfunktionen. Ved etablering af nye uddannelser og ved udbygning af de eksisterende uddannelser er det en stadig bestræbelse at tage højde for den biblioteksmæssige grundfunktion, inden uddannelsesforløbet sættes i gang, sådan at vi undgår, at de første elever på en nystartet eller omlagt uddannelse kommer til at mangle materialer.

Allerede nu fastlægges opgavefordelingen mange steder gennem aftaler mellem folkebibliotekerne og uddannelsesstederne. Vi vil opfordre til, at man lokalt arbejder videre i denne retning.

Det forventes, at de hurtigt voksende edb-faciliteter vil blive en afgørende faktor i bestræbelserne på at sikre en mere effektiv biblioteksbetjening af både lærere og elever ved ungdoms- og mellemuddannelserne. Uddannelsesstederne kan ved et samarbejde med folkebibliotekerne drage fordel af disses edb-faciliteter, bl.a. det fælles databasesystem, som er blevet udbygget og forbedret.

Også forskningsbibliotekerne har fået tilført ret store midler til edb-faciliteter. Det betyder, at de i højere grad end før vil kunne være attraktive samarbejdspartnere for uddannelsesinstitutioner, som ikke ligger i umiddelbar geografisk nærhed. Deri ligger der i øvrigt et meget vigtigt fremtidsperspektiv.

Der er altså gang i samarbejdet mellem uddannelsesstederne og bibliotekerne. Undervisningsministeriet og Kulturministeriet vil gennem en tættere kontakt mellem de to ministeriers centrale institutioner satse på, at dette samarbejde yderligere udbygges i de kommende år.

Forhandling

Ingerlise Koefoed (SF):

Jeg vil starte med at takke undervisningsministeren for besvarelsen, som jeg forstår er på de to ministres vegne. Jeg vil foreløbig som en kort kommentar til dem sige, at jeg synes nok, at man tegner et lidt lysere billede

[Ingerlise Koefoed]

af biblioteksforholdene og bibliotekssamarbejdet, end det i hvert fald er mit indtryk virkeligheden opviser.

Uddannelse og forskning er ord, som alle de politiske partier har en mening om, og som de betragter som vigtige. Hver for sig har vi en opfattelse af uddannelsens betydning for deltagelse i samfundsliv, arbejdsliv og for udviklingen af den enkeltes opfattelse af demokrati og den enkeltes mulighed for at ændre samfundet. Hver for sig har vi vel også en opfattelse af, hvordan uddannelsespolitikken bør tilrettelægges, og hvilket indhold der skal lægges i uddannelserne.

Uanset forskellige målsætninger og forskellige meninger er de fleste af os opmærksom på, at tilgangen til et bredt, alsidigt og kvalitativt uddannelsesmateriale er af stor betydning både for de studerende og for samfundsudviklingen. Vi ved også, at der er sket en kolossal forandring af uddannelsernes form, som stiller helt anderledes krav end hidtil til materialeforsyningen.

Tidligere var det stort set alene lærebogen og den enkelte lærers opfattelse af stoffet, der gav eleverne indsigt i området, og det var næsten udelukkende forskerne, der arbejdede med kildemateriale og supplerende materiale. I dag sker indlæringen på alle niveauer, fra børnehaveklasse til de øverste trin på uddannelsesstigen, gennem grundlæggende lærebøger, gennem elevernes selvstændige arbejde med stoffet ud over lærebøgerne og uden for klassen. Der er altså brug for en bred vifte af indfaldsvinkler, og hvor skal elever og lærere finde den?

I folkeskolen henter elever og lærere, som undervisningsministeren også sagde det, det meste af det supplerende materiale i det obligatoriske skolebibliotek, som i samarbejde med det øvrige bibliotekssystem hjælper med at finde frem til det, der er brug for, og i øvrigt forsøger at lære lærere og elever, hvordan de selv kan søge.

I nogle gymnasier går lærere og elever til gymnasiebiblioteket, som i øvrigt har de samme opgaver som folkeskolens biblioteker, men det er langt fra alle gymnasier, der har rigtige biblioteker og en arbejdskraft, som kan klare biblioteksopgaverne.

Og hvor går sygeplejeeleven, efg-eleven, den teknikumstuderende, den, der læser hf på enkeltfagskursus, hen for at udbygge sin praktiske og teoretiske uddannelse med mere

stof end det, der gives i lærer/elevsituationen? På det stedlige skolebibliotek, som skule findes på uddannelsesinstitutionen og skulle have de samme opgaver som folkeskolens skolebibliotek? Ak ja, som oftest forgæves, for der findes intet skolebibliotek, eller, hvis det findes, er det tilfældigt og middelmådigt. Så går vejen som omtalt til det lokale folkebibliotek, som mangler penge og arbejdskraft og i øvrigt ikke er forpligtet til at klare grundlæggende materialeforsyningsopgaver for elever og lærere fra alverdens ungdoms- og mellemuddannelser.

Måske bevæger lærerne eller eleverne sig også hen til forskningsbiblioteket, der som oftest er endnu fjernere fra at kunne påtage sig basishjælpfunktionerne for denne gruppe af skoler. Det har mere end nok med at klare de studerende og lærerne fra de højere uddannelser, som de i øvrigt på grund af konstant penge- og ressourcemangel så godt som aldrig rigtig har kunnet tilfredsstille.

At klare ungdoms- og mellemuddannelsernes biblioteksbehov kræver en fælles indsats fra undervisnings- og biblioteksside og fælles overvejelser i de to ministerier, som har med området at gøre: undervisningsministeriet og kulturministeriet.

Specialudvalg 3 under Bibliotekskommissionen havde sin løsning, og det er endda en meget fornem, men også meget forkromet og dyr løsning på problemerne: hver eneste uddannelsesinstitution skulle have et fast skolebibliotek, der kunne klare den såkaldte biblioteksmæssige grundfunktion for uddannelsen. Når grundfunktionen så var i orden, dvs. når skolen havde det materiale, der oftest blev anvendt i den daglige undervisning, kunne det supplerende materiale hentes udefra gennem et samarbejde mellem undervisningsinstitutionens bibliotek og lærere og folkebiblioteket og folkebibliotekets personale eller et andet offentligt bibliotek. Kun for den almene fritidsundervisning skulle folkebiblioteket påtage sig også at klare grundfunktionen.

Dette forslag blev godt modtaget i politiker- og bibliotekskredse, men siden er der ikke sket så forfærdelig meget. Lærerseminarierne har fået en nogenlunde tilfredsstillende biblioteksbetjening; pædagogseminarierne så godt som ingen. Gymnasiebiblioteker, som er indrettet på folkebiblioteksbetingelser i samarbejde med folkebibliotekerne, findes

[Ingerlise Koefoed]

der kun i Københavns og Roskilde Amter samt kun ét sted i Jylland, nemlig i Tarm.

På de tekniske skoler ser det meget kaotisk ud. Der er ved at blive udarbejdet en betænkning på området, som undervisningsministeren sagde. Og for sygeplejerskeskolerne ligger der en ny betænkning, som viser, at heller ikke her er biblioteket en integreret del af skolen.

Man kan blive ved sådan længe. Det ser ringe ud, og den ny undervisning, der kræver selvstændighed og indføring i mange forskellige områder, har det skidt og kan ikke få det bedre, hvis det skal være så svært for eleverne at komme til at arbejde selvstændigt uden for klasesammenhængen. Biblioteket er naturligvis ikke den eneste mulighed for selvstændigt samarbejde, men en vigtig mulighed, som er blevet forsømt længe.

Hvordan problemerne med ungdoms- og mellemuddannelsernes biblioteksbetjening skal løses i detaljer, er det meget svært at sige i dag, bl.a. fordi det er vanskeligt blot at danne sig et rimeligt overblik over området. Men det kan i hvert fald fastslås, at enhver studerende og lærer skal have adgang til et bredt og let tilgængeligt materiale både på skolen og i de offentlige biblioteker, at alle elever skal have indføring i, hvordan man bruger et bibliotek, og hvordan man finder frem til de relevante data, og at eleverne efter endt uddannelse skal kende vejen til og mulighederne i de offentlige biblioteker.

Der kan være forskellige løsningsmodeller, der kan være brug for forskellige forsøg, men det eneste, der ikke må ske, er, at problemet endnu en gang fejles ind under gulvtæppet, for det kan uddannelserne, eleverne og lærerne ikke være tjent med. I et land, der engang talte meget om sin høje folkeoplysning og sit meget veludbyggede biblioteksvæsen, kan det ikke være rigtigt, at en meget vigtig del af undervisning og uddannelse lades i stikken.

Det kan godt være, at det kommer til at koste nogle penge at sikre en ordentlig biblioteksbetjening af ungdoms- og mellemuddannelserne. Det er helt sikkert, at det kommer til at tage tid i ministerierne at finde frem til rimelige ordninger. Men det er som sagt snart 10 år siden, Bibliotekskommissionen afleverede sin betænkning, og på uddannelsesinstitutionerne venter man stadig.

Vi kan ikke fortsat bryste os af at have et mangesidigt uddannelsesstilbud til vore unge, af at gøre noget for oplysning og uddannelse, hvis vi ikke tager kravet om bredde i uddannelserne og kravet om, at uddannelsesresultatet skal blive selvstændigt tænkende mennesker, alvorligt.

For at få gang for alvor i udbygningen af denne del af uddannelserne skal jeg på vegne af Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, SF, Det Radikale Venstre, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti og VS fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer ministeren for kulturelle anliggender og undervisningsministeren til inden 1. januar 1988 at fremlægge en redegørelse for biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne.

Redegørelsen bør indeholde

- en beskrivelse af den eksisterende biblioteksbetjening på området,
- planer for, hvorledes den grundlæggende skolebiblioteksfunktion bør løses, og for overbygningen på området,
- en plan for den fremtidige udbygning og dennes finansiering.

Folketinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 51).

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Qvist Jørgensen (S):

Også jeg vil naturligvis takke undervisningsministeren for den noget optimistiske redegørelse. Vi taler om et område, hvor niveauet er utrolig forskelligt, spændende fra uddannelsessteder, f.eks. lærerseminariene, hvor niveauet må karakteriseres som antageligt, nogle vil endda sige et godt og tilfredsstillende niveau, til skoler, hvor ingen kan påstå, at der er bare nogenlunde tilfredsstillende biblioteksbetjening, og hvor der desværre heller ikke er meget, der tyder på, at situationen vil bedres, hvis ikke der tages alvorligt fat om problemet. Her tænker jeg især på de tekniske skolars muligheder, men også på mange andre skolars muligheder.

[Qvist Jørgensen]

På en typisk mindre erhvervsskole er situationen følgende – jeg har delt det op i fire punkter:

For det første fås ved opstart af en basisårshenhed en grundbevilling til håndbøger, leksika og enkeltværker på 50.000 kr. uden moms. Denne bevilling kan ved en motiveret ansøgning eventuelt suppleres med 12.500 kr. årligt. Det siger sig selv, at man for sådan et beløb ikke får mange håndbøger stillet til rådighed.

For det andet er det sådan, at indretning af et bibliotek, registreringen osv., osv. varetages på de fleste skoler af en eller flere fællesfagslærere, der honoreres gennem de såkaldte puljetimer, der er cirkulærebestemte timer, der skal anvendes til pædagogiske funktioner inden for almenundervisningen.

Biblioteksfunktionen er ikke beskrevet nogetsteds, så det er op til den enkelte skoles lærerkorps, om man vil bruge af sine puljetimer til at få noget bibliotekslignende op at stå, eller om man vil bruge dem til noget andet. På den skole, jeg har undersøgt, bliver der ugentligt anvendt fire skematimer til biblioteksfunktionen, idet de mener, at det i hvert fald er helt nødvendigt for deres forbedrelse og gennemførelse af undervisningen. Men der er altså ingen faguddannet bibliotekar tilknyttet.

For det tredje er det sådan, at bevillinger og puljetimemuligheden kun muliggør, at biblioteket – hvis man da overhovedet kan kalde det et bibliotek – er et lærerbibliotek, som eleverne kun i meget begrænset omfang kan trække på, f.eks. ved emnearbejde. Der er ingen mulighed for almindelig åbningstid og udlån til elever.

Og det fjerde punkt: på nogle få, de meget store erhvervsskoler, eksisterer der bedre løsninger med ansat administrativt personale, enkelte steder også bibliotekaruddannede. Men det er en løsning, man selv har konstrueret inden for skolernes normalbudget, også her som regel uden egentlig elevorienteret udlån.

Jeg var og er bekendt med, at Direktoratet for Erhvervsuddannelserne i samarbejde med Forstandersammenslutningen har nedsat en arbejdsgruppe, der skal registrere og analysere forholdene omkring biblioteks- og materialsamling på de tekniske skoler. Jeg håber, at resultatet af dette arbejde, som jeg forstår

kommer her i maj 1987, også de spørgeske-maundersøgelser, man er i gang med og bearbejder netop i de her dage, kan indgå i den redegørelse og den beskrivelse, som vi pålægger eller anmoder kulturministeren og undervisningsministeren om at fremlægge inden årets udgang.

Men egentlig behøver vi ikke mere dokumentation for at konstatere, at den biblioteksmæssige betjening på erhvervsskolerne og på en lang række andre skoler er helt uantagelig, og at der skal gøres noget ved det. Det skal vi gøre, ikke alene af hensyn til elevernes uddannelse, mens de går på skolen, men også for at der ikke skal opstå et hul i de unges naturlige vane med at bruge landets forskellige biblioteker. Lidt hårdt sat op må man vel konstatere, at en stor del af årsagen til, at de lavtuddannede i Danmark er så forholdsvis sjældne brugere af vort i øvrigt ret gode bibliotekssystem, er, at de på væsentlige tidspunkter i deres udviklingsforløb ikke er vænnet til at gøre brug af biblioteket, ganske enkelt fordi muligheden ikke eksisterer i tilstrækkeligt omfang.

Og hvad værre er: hvis man ikke helt bevidst satser på at vænne de unge til at bruge informationsmulighederne – og det er ikke kun bøger, jeg taler om – går de i stå. Der sker ingen udvikling.

På den baggrund citerer jeg igen, hvad jeg lige sagde før: bevillinger og puljetimemuligheden muliggør kun, at biblioteket er et lærerbibliotek, som eleverne kun i meget begrænset omfang kan trække på, f.eks. ved emnearbejde. Der er ingen mulighed for almindelig åbningstid og udlån til elever.

Og jeg vil fortsætte med et andet udsagn. Denne gang er det fra en handelsskole og et handelsgymnasium, hvor man siger: skolens mål er i første række at opbygge en rimelig bogbestand således, at der kan ydes såvel lærere som elever en rimelig service. Det skal understreges, at der i øjeblikket ikke er umiddelbar adgang til biblioteket for eleverne, så udlån kan kun finde sted ved henvendelse til faglærere.

Under mit forsøg på at sætte mig ind i dette emne er jeg stødt på flere problemfelter, som jeg håber at de respektive ministre vil vise en særlig opmærksomhed. F.eks. synes det at være et særligt problem, når uddannelsesstedet er forholdsvis lille, især hvis det er placeret i et tyndt befolket område,

[Ovist Jørgensen]

hvor der måske ikke er nogen særlig bibliotekstradition, ja, hvor befolkningen måske endda er tilfreds med at klare sig med en deltidsbiblioteksordning, altså uden faguddannet bistand.

Jeg synes, der er grund til at understrege, at ikke alle uddannelsessteder eller uddannelsessteder har lige stort behov for særlig faglitteratur. Behovene vil utvivlsomt vise sig at være ret forskellige og selvfølgelig også være meget afhængige af, hvad det omgivende samfund kan give af tilbud i form af folkebiblioteker, forskningsbiblioteker, amtscentral, skolebibliotek osv.

Jeg vil også gøre opmærksom på, at nogle skoler er røget ind i økonomiske eller i hvert fald i svære prioriteringsopgaver. Jeg tænker især på edb-søgning og -bearbejdning. Jeg ved, at flere uddannelsessteder har svært ved at skaffe den økonomi, der skal til, for at de kan udnytte de efterhånden mange muligheder, der ligger på dette felt.

Konkluderende må jeg sige, at der ligger en stor opgave, og jeg ved, at det kommer til at koste penge, i at sikre, at biblioteksbetjeningen bliver væsentligt forbedret for såvel lærerne som de studerende i mellem- og ungdomsuddannelserne. Den samlede og stigende informationsmængde, som forefindes og især skal bruges og udnyttes af den unge generation, betyder, at vi må vise området en særlig bevågenhed og også være parat til at tilknytte de nødvendige ressourcer.

Det er ikke sådan – det fremgår allerede af den dagsorden, vi har fremsat – at vi kræver en fuldt færdig plan i morgen. Vi ønsker en beskrivelse af den eksisterende biblioteksbetjening inden for de forskellige områder og en plan for, hvorledes vi sikrer kraftige forbedringer på området.

Eva Møller (KF):

Formålet med denne forespørgsel er at sikre biblioteksbetjeningen af lærere og elever ved ungdoms- og mellemuddannelserne. Jeg tror, de fleste partier vil være enig i, at en sådan biblioteksbetjening er såvel ønskelig som nødvendig, men vi vil nok opleve nuancer, når vi går i dybden med problemstillingerne. Jeg tænker her på forskelle i holdningerne til, hvorvidt der skal lovgives eller ej, hvilken type personale der skal bruges ved disse biblioteker, hvorvidt betjening

på nogle områder allerede i øjeblikket er sikret, og grundfunktionerne og overbygningsfunktionerne.

At debatten i dag finder sted i form af en forespørgsel, finder jeg positivt, idet vi her ved får mulighed for at drøfte det eksisterende system og prøve på at skitsere nogle løsningsmodeller uden at lægge os fast på bestemte forslag hverken med hensyn til ordningens omfang eller dens omkostninger.

Ser vi på folkeskoleuddannelsen – den ligger lige før ungdomsuddannelserne – konstaterer vi, at der gennem lovregler er skabt et sæt rammer for, hvordan biblioteksbetjeningen her skal være. Der kunne være god grund til at tage udgangspunkt i disse rammer, da brug af folkeskolebibliotekerne er en del af den viden, alle elever har med sig, når de forlader folkeskolen. Det er mit helt klare indtryk, at skolebibliotekerne fungerer og opfylder deres mission. Jeg skal her nævne fire for mig væsentlige ting om skolebibliotekerne:

For det første: de rummer de materialer, der benyttes hyppigst i undervisningen, det er det, vi kalder grundfunktionen. For det andet: folkebibliotekerne og amtscentralerne skal støtte og supplere med øvrige materialer. Her ligger overbygningsfunktionen. For det tredje: skolebibliotekarere har folkeskolelæreruddannelse suppleret med et særligt kursus på Danmarks Lærerhøjskole. For det fjerde: i skolebiblioteksarbejdet bør eleverne lære at værdsætte og udnytte de muligheder, de offentlige biblioteker byder befolkningen.

Vender vi os derpå til ungdoms- og mellemuddannelserne, kunne man i lyset af det, jeg nævnte under punkt 4, sige, at en egentlig biblioteksbetjening måske ikke er nødvendig, for hvis folkeskolens elever havde lært at udnytte de muligheder, de offentlige biblioteker byder, var yderligere biblioteksbetjening unødvendig. Jeg tror imidlertid ikke, at man generelt kan benytte dette synspunkt som et argument for ikke at ønske biblioteksbetjening ved ungdoms- og mellemuddannelserne. Det vil nemlig dels betyde en ekstra belastning af det folkebibliotek, der skal forsyne eleverne med det grundlæggende materiale, dels vil det vanskeliggøre, at biblioteksbenyttelse bliver en integreret del af undervisningen.

Men på den anden side skal vi være opmærksom på, at alle efter folkeskolen har

[Eva Møller]

kendskab til biblioteksbrug, og at alle fagkyndige siger, at den samme bog meget vel kan betragtes som nødvendig på folkebiblioteker, undervisningsinstitutionsbiblioteker og forskningsbiblioteker, hvorfor vi nøje skal overveje, hvor vi i relation til den bedst mulige ressourcenyttelse skal placere den enkelte bog.

I fortsættelse af det lige sagte mener jeg, at det vil være rimeligt, at vi på alle ungdoms- og mellemuddannelsesinstitutioner sikrer, at grundfunktionen kan opfyldes. Det er mit generelle indtryk – det bekræftes af det, undervisningsministeren netop sagde i sit klare svar – at dette er tilfældet på landets 2-årige hf-kurser og gymnasieskoler, mens der er problemer på handelsskolerne og de tekniske skoler, men at man arbejder på en løsning af disse problemer. Jeg er glad for, at det for ungdomsuddannelsernes vedkommende forholder sig således, fordi udgifterne til de to første uddannelser er amtskommunens, mens de to sidste betales af staten, og jeg er ikke i øjeblikket indstillet på gennem obligatoriske pålæg at øge udgifterne på dette område.

Jeg har her koncentreret mig om at nævne, hvordan forholdene er på ungdomsuddannelserne, men vi er naturligvis også indstillet på at finde en løsning for mellemuddannelserne. Her er forholdene imidlertid mere forskellige, mere komplicerede. Det er mit indtryk, at lærerseminariernes biblioteker generelt fungerer udmærket, og der er netop lavet en rapport om sygeplejeskolernes biblioteksforhold, som kunne danne udgangspunkt for videre drøftelser.

Når vi taler om den betjening, der skal være på de enkelte uddannelsesinstitutioner, finder jeg det meget betænkeligt så håndfast, som det er sket i Bibliotekskommissionens specialudvalgs betænkning nr. 3, at fastslå, at denne skal varetages af faguddannede bibliotekarer. Det fremgår ganske vist også af samme betænkning, at disse bibliotekarer skal have et godt kendskab til den uddannelse, de betjener.

Jamen hvorfor lægge sig fast på en bibliotekar med kendskab til uddannelsen og helt se bort fra den anden mulighed, nemlig en lærer med et godt kendskab til biblioteksbetjening? Dette sidste, fordi vi har endog særdeles gode erfaringer med denne løsning fra skolebibliotekarerne, og fordi de enkelte uddannelsesinstitutionsbiblioteker alene skal

varetage grundfunktionen, mens overbygningsfunktionen bl.a. skal varetages af folkebibliotekerne, der har biblioteksuddannet personale.

Jeg finder det endvidere meget væsentligt, inden en eventuel udbygning af biblioteksfunktionen ved ungdoms- og mellemuddannelserne finder sted, at det nøje overvejes, hvilke materialer der er nødvendige på de enkelte biblioteker. Disse overvejelser er langt rimeligere i dag, end de var tidligere, fordi vi i dag har særdeles gode søgemuligheder vedrørende bøger og tidsskrifter. Der er langt bedre muligheder for fotokopiering af tidsskriftartikler. Der er gode muligheder for at transmittere data fra én terminal til en anden osv. Det bliver med andre ord sværere og sværere at have al nødvendig viden stående på hylder, men tilsvarende skulle det gerne blive lettere og lettere at hente det fra databaser.

Vi ved, at der netop nu på folkebiblioteks- side og på forskningsbiblioteksside arbejdes meget med hele spørgsmålet om katalogisering og søgemuligheder. Lad os få disse erfaringer med ind i det videre arbejde med at skabe grundfunktionen i biblioteksbetjeningen for lærere og elever på ungdoms- og mellemuddannelserne.

Det Konservative Folkeparti vil gerne medvirke til en rimelig løsning på dette område for at bidrage til, at de unge får den bedst mulige uddannelse.

Povl Brøndsted (V):

Vi kan fra Venstres side naturligvis som helhed tilslutte os det indlæg, undervisningsministeren kom med på egne og kulturministerens vegne. Jeg skal hilse fra CDs ordfører, der er forhindret i at være til stede, og sige, at også de tilslutter sig ministerens betænkning.

Så kunne jeg selvfølgelig nøjes med at sige det og så give plads til næste ordfører, men vi i Venstre erkender, at der er et problem på dette område i forbindelse med ungdomsuddannelserne, at der er et behov for en generel opklaring af problemstillingen, og at der ikke er én løsning, men mange differentierede løsninger, alt efter hvilken skoleart, elevtype og hele uddannelse det drejer sig om. På den baggrund har vi nogle supplerende synspunkter og vurderinger.

[Povl Brøndsted]

Der er ingen lovgivning – det er vel heller ikke givet, at der skal være en sådan – om ungdomsuddannelsernes biblioteksbetjening. Det drejer sig om gymnasier, der jo ikke sorterer under undervisningsministeren direkte, men under amterne. Det drejer sig om efg-skolerne. Det drejer sig om handelsskoler og tekniske skoler, sygeplejeskoler og mange flere. Det er meget varierende, vidt forskellige uddannelser og derfor også vidt forskellige krav, der stilles til biblioteksbetjeningen.

Vi har fået en meget spændende rapport fra bibliotekar Kirsten Gerzymisch om sygeplejeskolerens biblioteksforhold. Det er en undersøgelse, og det er en målbeskrivelse. Undersøgelsen giver nok et ret generelt billede af bibliotekssituationen på mange af vore ungdomsuddannelsesinstitutioner. Der er generelt et behov, siger rapporten, for en kortlægning af den nuværende biblioteksstatus og for at definere den biblioteksmæssige grundfunktion på de forskellige uddannelsessteder. Rapporten omtaler jo kun sygeplejeuddannelsen, men generelt set tror jeg, det er fra de forskellige steder, vi skal have denne definition for at finde frem til modeller for biblioteksbetjening på de forskellige skoler og for at fremlægge forslag til biblioteksbetjeningens struktur, dens indhold på undervisningsinstitutionerne.

Rapporten konkluderer på sit område en uoverensstemmelse mellem skolerens undervisning og en relevant biblioteksbetjening. Jeg mener, at vi, når vi tager det generelt, kan sige, at også her må det være i forhold til uddannelsens form, skoleinstitutionen og biblioteksbetjeningen. Nogle steder kræves meget, andre steder mindre.

Det må nok erkendes, at situationen kan være den samme på mange andre områder end netop sygeplejeområdet. Derimod tror jeg ikke, at vi kan bruge rapportens målsætning som en model hverken inden for det område eller inden for andre områder, da det virker meget enstregt, virker som en model, hvor man vil bygge et helt system op for en enkelt af ungdomsuddannelserne.

Jeg tror, det er meget vigtigt, at vi ser på, at der er to niveauer: der er en grundfunktion på biblioteksområdet, og der er en overbygningsfunktion.

Grundfunktionen skal i relation til det eksakte uddannelsesområde dække det tilbagevendende litteraturbehov hos såvel elever

som lærere ved institutionen. Det skal biblioteksmæssigt være så alsidigt, som uddannelsen kræver det, bestående af nødvendige informationsgivende medier, bøger, tidsskrifter, eventuelt video m.m., men hverken mere eller mindre end det dagligt fornødne. Det er en klar undervisningsfunktion, da bibliotekstjenesten og undervisningsinstitutionen på dette niveau er integrerede dele. Det er et krav, der må stilles til Undervisningsministeriet, at man følger det op.

Når det gælder det videregående behov, overbygningsfunktionen, kan det ikke være den enkelte skoles opgave eller det enkelte uddannelsesområdes opgave at udbygge sin egen biblioteksfunktion, hvad rapporten vedrørende sygeplejeuddannelsen sætter op som målsætning. Et nært samarbejde med det lokale folkebibliotek og områdets forskningsbibliotek vil kunne dække de mere specifikke behov. Der kan være et afgrænsningsproblem, som må klarlægges og løses i samarbejde mellem kulturminister og undervisningsminister.

Den service, der i de senere år er bygget op på såvel folkebibliotekerne som de højere læreanstalters forskningsbiblioteker ved anvendelse af edb-teknikken og de fælles databasesystemer, giver større bredde i søgning og hurtigere betjening. Derfor vil meget af det overordnede behov kunne dækkes af de eksisterende fagbiblioteker og folkebiblioteker. Det vil i de kommende år begrænse omfanget af grundfunktionerne, at man også kan få oplysningerne som dupliserede oplysninger fra eksisterende overbygningsbiblioteker.

Opgaven skal løses af hensyn til vore ungdomsuddannelser. Det kræver initiativ, og det kræver også – nogle steder i hvert fald – økonomiske midler. Lad os starte med at få rigsbibliotekarembetet til at klarlægge det fremtidige behov for grundfunktionerne på de variable områder. Så må vi fortsat arbejde frem mod at sikre de fornødne midler via en fast og fornuftig styring af den generelle økonomi, så der også bliver midler til en udbygning på ungdomsuddannelsernes biblioteksområde, hvor der er behov derfor, men ikke sådan, at vi overlapper det, vi har.

Det er meget vigtigt for at få udnyttet både det, der er på de enkelte uddannelsesinstitutioner, og det, der kan fås via folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, at der i folke-

[Povl Brøndsted]

skolen og på fagskolerne lægges stor vægt på at lære eleverne at bruge bibliotekerne. Vi oplever ofte, at der er gode biblioteker, som i virkeligheden bliver brugt meget lidt. Vi oplever også, at der er biblioteker, som ikke altid får lov til at udnytte de muligheder, der er.

Disse betragtninger er i fuld overensstemmelse med den foreslåede dagsorden, som vi som medforslagsstillere jo derfor også kan stemme for.

Larsen-Ledet (RV):

Først vil jeg gerne takke undervisningsministeren for redegørelsen. Dernæst vil jeg sige om forespørgsel nr. F 29 om biblioteksbetjening af elever og lærere ved ungdoms- og mellemuddannelserne, at vi fra radikal side hilser denne forespørgsel med tilfredshed. Den giver os anledning til at se nærmere på, om der er en forsvarlig biblioteksbetjening på de områder, som forespørgslen omhandler.

En del problemer på området synes – i hvert fald i henhold til lærere, som jeg har talt med – specielt at skyldes Direktoratet for Erhvervsuddannelserne. Direktoratet beskyldes for ikke at erkende de problemer, som biblioteksbehovene skaber, og man synes heller ikke at prioritere en løsning af problemerne særlig højt. Det kunne i den forbindelse være passende at få undersøgt, om disse beskyldninger er berettigede. Direktoratet for Erhvervsuddannelserne har jo mange funktioner og arbejdsområder, og måske har netop biblioteksbetjeningen en for lav prioritet.

En anden problemstilling er samspillet og samarbejdet mellem bibliotekerne ude på uddannelsesinstitutionerne og det folkebibliotek, de eventuelt har tilknytning til. I en effektiv biblioteksbetjening må man finde en balance mellem på den ene side et grundigt samarbejde mellem institutionsbiblioteket og det nærmeste folkebibliotek for at sikre en effektiv cirkulation af bøger for at undgå overlappinger, og så på den anden side bibliotekarernes muligheder for at kunne koncentrere deres arbejde omkring uddannelsesbiblioteket. Denne balance har selvfølgelig også noget med penge at gøre, men det er også et spørgsmål om på lokalt plan at tilrettelægge arbejdet ordentligt.

Det kan så føre over i en diskussion om, hvad man ude på de enkelte biblioteker kan gøre inden for de nugældende bevillinger, og der findes tilsyneladende glimrende eksempler på, hvordan man kan tilrettelægge samarbejdet både mellem lærere og institutionsbibliotekarere og mellem folkebibliotekarerne og institutionsbibliotekarerne.

Men i hvert fald er det helt klart, at der er tale om visse forskelligheder med hensyn til de bogsamlinger og service i det hele taget, der står til rådighed for lærere og elever ved ungdoms- og mellemuddannelserne.

Vi har fra radikal side altid vist vores biblioteksvæsen stor bevågenhed, og vi mener, det er et område, som naturligt hører hjemme under den offentlige sektor. Derfor er vi selvfølgelig positivt indstillet over for at være med til at justere ting, der trænger til at blive justeret.

Jeg har måske været lidt kritisk i mine bemærkninger om forskellighederne i tilbud fra de forskellige biblioteker og påpeget enkelte områder, der er kritisable, men selvfølgelig kan vi også fra radikal side forstå, at det kan være svært hele tiden at have et synkroniseret biblioteksvæsen, som altid passer optimalt til de store ændringer og til de nye uddannelsesstilbud, der i hastigt stigende tempo foreligger. Men jeg synes selvfølgelig, at vi først og fremmest skal bruge de biblioteksfaciliteter, vi har, og her ikke mindst vore folkebiblioteker.

Den foreslåede dagsorden kan forhåbentlig resultere i, at vi nedbryder de eventuelle barrierer, der kan være til hinder for optimal udnyttelse af de bibliotekstilbud, der foreligger i øjeblikket.

Bliver det nødvendigt at bygge nye ting op, ja, så må vi jo gøre det, men forhåbentlig kan en omorganisering af den bestående bibliotekstjeneste rette op på de nuværende forhold til gavn for de lærere og elever, som er engageret i ungdoms- og mellemuddannelserne.

Damgaard Nielsen (FP):

Den dagsorden, der er foreslået her i dag, har Fremskridtspartiet, så vidt det er oplyst for mig, ikke været indbudt til at være medforslagsstillere til – nu taler jeg for hr. Poulsgaard, som jo er vor ordfører i disse sager –

[Damgaard Nielsen]

men det gør jo så også, at vi heller ikke er forpligtet til at stemme for.

Ikke desto mindre fulgte jeg med interesse undervisningsministerens forklaring om biblioteksvæsenet og biblioteksordningerne. Nu kan vi mennesker jo ikke have indsigt i alle de ting, der foregår i et organiseret samfund, men der nævnes jo ungdoms- og mellemuddannelsesbiblioteksordningen. Det er da klart, at de skal have nogle bøger, og de skal også have en betjening, de kan være tjent med, men vi ved jo også, at for meget og for lidt, det kan fordærve alt.

Ungdomsuddannelserne har jo også noget at gøre med folkeoplysning, livsholdning og opdragelse, og det har i allerhøjeste grad noget at gøre med lærerne og med de omgivelser, hvori de får den uddannelse, nok så meget, tror jeg da, som med de bøger, der er til rådighed. Omvendt har vi også ofte i vor omgang med andre mennesker truffet bogorme, som kun kan snakke bøger og bøger. Tilværelsen er jo så forskellig, alt afhængig af temperament, opdragelse osv. osv., og hvorvidt der så skal være en speciel betjening for disse, det er ikke nemt at sige. Når det gælder erhvervsuddannelser, så er det i hvert fald mit indtryk, at man har kunnet skaffe sig de materialer, der skulle bruges til at give en forsvarlig undervisning.

Jeg kan ikke lade være lige at nævne det, hr. Qvist Jørgensen var inde på, nemlig de tyndt befolkede områder. Nu kommer jeg selv fra et af de tyndt befolkede områder, og det kan da godt være, at vi ikke er så belastede, som man er i de tæt befolkede områder, men i hvert fald inden for ungdomsuddannelserne – her tænker jeg ikke mindst på efterskoleordninger, som jo også er et ungdomsuddannelsessystem, og på de frie skoler – ved jeg ikke, hvordan deres biblioteksordning er, men jeg kender i hvert fald til, at de børn, der går ud derfra, savner ingenting, hvad det angår.

Så nævner man mellemuddannelserne. Jeg må erkende, at jeg ikke har den store indsigt i, hvad der foregår, men jeg tror, at vi også med de eksisterende ordninger og med de amtscentraler og de kommunale og amtskommunale ordninger, der er, kunne udbygge de mangler, der eventuelt måtte være.

Fremskridtspartiet kan ikke stemme for dagsordenen, fordi vi mener, at dette spørgsmål kunne være blevet belyst på anden vis.

Vi kunne have stillet et almindeligt spørgsmål til ministeren. Så ville vi have opnået nøjagtig det samme.

(Kort bemærkning).

Qvist Jørgensen (S):

Der er to ting, der kalder mig herop.

Den ene er det måske lidt småfilosofiske spørgsmål, om man for en gangs skyld kunne få afsløret, hvor meget er »for meget« i Fremskridtspartiets terminologi, eller måske endnu bedre: hvor lidt kan være »for lidt«?

Men den mere saglige del er, at når hr. Damgaard Nielsen ligesom skyder mig noget i skoene, så synes jeg, det er på sin plads lige at få det uddybet en lille smule.

Jeg refererer til en skole, der er blevet placeret, fordi den lokale befolkning ønskede en skole placeret i et tyndt befolket område, og det er jo fint nok, og det svarer fint til både det ene og det andet partis holdning om, at vi skal decentralisere, vi skal ud i lokalsamfundet osv. Men det, jeg gerne ville antyde, er, at når en kommune eller et geografisk område lægger så stor vægt på at få en uddannelsesinstitution i sit område, så må den også være med til at sikre, at denne uddannelsesinstitutionens studerende kan få den service, som er nødvendig for dem. Det vil sige, at de f.eks. skal have mulighed for at trække på et ordentligt folkebibliotek og ikke en eller anden deltidsløsning uden faguddannet arbejdskraft. Det var bare det, jeg prøvede på at antyde.

(Kort bemærkning).

Damgaard Nielsen (FP):

Det var ikke min mening at sætte ind med de store angreb, fordi jeg bor i et tyndt befolket område, og med hensyn til terminologien, med hensyn til, hvad der er for meget, og hvad der er for lidt, vil jeg nødig være den, der skal dømme om det, men vi kender vist alle sammen begreberne.

Når det gælder ungdoms- og mellemuddannelser, som jeg forstod hr. Qvist Jørgensen nævnte her til sidst, gjaldt mine bemærkninger mere, når det var teknikeruddannelser, og som sagt er jeg på gatis og tynd bund dér, så jeg kan ikke forsvare det.

Men vi skal også lige huske på én ting: for hver gang vi får en offentligt ansat lærer,

[Damgaard Nielsen]

hvad der vil blive tale om, er Fremskridts-partiet på vagt, og hvis vi skal lægge terminogi ind i det, så er det en af de ting, som vi er særlig påpasselige med, vi skal ikke ansætte flere end højst nødvendigt.

Kofod-Svendsen (KRF):

Da mit partis ordfører er forhindret i at være til stede, skal jeg meddele følgende på ordførerens vegne:

Problemet med biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne er jo, at en del af disse institutioner ikke har et eget bibliotek. De unge er derfor nødt til at benytte folkebibliotekerne, som ikke er indrettet til at betjene helt specielle faglige problemstillinger. Derved skal bøgerne som regel bestilles hjem, ligesom bibliotekaren ikke nødvendigvis har det fornødne faglige kendskab og dermed ikke kan lede den studerende på vej fuldt ud tilfredsstillende i enhver situation.

Problemet er ikke lige stort alle steder. Dels har en del af disse uddannelsesinstitutioner allerede i dag et eget bibliotek, dels vil en beliggenhed i hovedstadsområdet, Århus, Ålborg eller andre storbyer betyde, at andre biblioteker har den fornødne ekspertise og bogbestand til at hjælpe de studerende, hvorimod en beliggenhed i mindre provinsbyer aktualiserer problemet med dels at skaffe de rigtige bøger til veje, dels at skaffe dem frem hurtigt nok, f.eks. i forbindelse med en eksamenssituation.

De uddannelsessituationer, der er tale om, er bl.a. seminarier, tekniske skoler, efg-uddannelser og erhvervsskoler og institutioner inden for social- og sundhedsforvaltningen.

Problemerne har ændret sig noget, siden Bibliotekskommissionen afgav sin betænkning i 1979, dels fordi mange skoler siden har fået eget bibliotek, dels som følge af et fortrinligt samarbejde mellem folkebibliotekerne og uddannelsesinstitutionerne, som bør danne skole ved løsningen af biblioteksbetjeningen af institutionerne.

Princippet er, at skolerne betaler folkebibliotekerne for hjælp i forbindelse med opbygning af et bibliotek på skolen. Derved udnyttes folkebibliotekets grundbestand af bøger, søgeudstyr, lokale faciliteter og hjembestillingsrutiner. I kraft af at en biblioteksmedarbejder fra folkebiblioteket er med til at

opbygge uddannelsesinstitutionens bibliotek, vil de erhvervsfaglige ønsker kunne forenes med folkebibliotekets tekniske knowhow om opbygning og drift af et bibliotek.

Samtidig finder der også en rimelig brugerbetaling sted, forstået på den måde at uddannelsesinstitutionerne betaler for biblioteksydelsen.

Løsningen af specialskolernes biblioteksbehov bør muligvis finde en anden form i store byer i kraft af, at der i disse områder i forvejen findes en lang række gode fagbiblioteker, og at afstandene er overkommelige. Der kan dog være behov for – hvis det ikke allerede findes – at opbygge et bibliotek på skolerne af de mest grundlæggende bøger, ligesom der kan være behov for at sikre en betalingsordning institutionerne og fagbibliotekerne imellem.

Tinning (VS):

Der er næppe nogen tvivl om, at biblioteksbetjeningen af de uddannelsessøgende er alt for ringe, og at det er forhold, der skal rettes op på så hurtigt som overhovedet muligt. Der er allerede blevet sagt en del om forholdene på de forskellige uddannelsessteder, så det skal jeg ikke gøre meget ud af, blot pege på, at vi synes i VS, at det er specielt betænkeligt, når betjeningen af eleverne på efg-skoler og tekniske skoler er så elendig, som den faktisk er.

Der er blevet takket en del i debatten, og jeg synes, der først og fremmest kan være grund til at takke initiativtagerne til forespørgselsdebatten. Dernæst synes jeg også, vi skal rette en tak til medforslagsstillerne til forslaget om motiveret dagsorden. Det bliver så også en tak til os selv, og den vil vi gerne tage imod.

Det mere interessante, nemlig om der bliver egentlig grund til at takke ministrene, vil det jo først for alvor være muligt at tage stilling til den 1. januar 1988. Dagsordensforslaget går jo ud på, at vi skal have en redegørelse for, hvordan det overhovedet ser ud på dette område. Det er i sig selv temmelig chokerende, at man ikke engang har den viden og det overblik. Men det har man altså ikke, og så må vi jo se at få det.

Så skal vi i øvrigt have at vide, hvordan man har tænkt sig at få løst problemerne, og selvfølgelig og ikke mindst – for det plejer jo

[Tinning]

at være problemet – hvordan man har tænkt sig at få betalt for denne løsning.

Det, vi kan se der kommer ud af debatten, er egentlig, at der nu er et par ministre, der sætter sig sammen og prøver at lave en plan. Det er fint. Så må vi jo se på den, når den er der.

Og så håber jeg selvfølgelig, at vi, når planen foreligger, får lejlighed til at udvide vores tak til at omfatte også ministrene. Men det vil vi vende tilbage til til den tid.

Jytte Hilden (S):

Jeg har uden for ordførerrækken et par spørgsmål, nok specielt rettet til undervisningsministeren.

Debatten her i dag er jo faktisk en meget principiel debat, som har et langt videre sigte, synes jeg, end debatten indtil nu har ladet ane. Indtil nu har vi ligesom diskuteret biblioteksbetjening som værende lig med et spørgsmål om en eller anden form for bogpleje, og hvem der skulle klare denne bogpleje, men denne diskussion burde jo snarere være en debat om bibliotekerne, også på uddannelsesstederne, som centre for viden og informationer. Og dermed kommer ikke alene det trykte medium, nemlig bøger og tidsskrifter, ind i billedet, men så kommer også de elektroniske medier såsom edb og video med på linje med de trykte medier. Og det er jo i høj grad disse elektroniske medier, dagens børn og unge er fantastisk fortrolige med og fantastisk optaget af, men som måske ikke siger os i forældre-, lærer- og politikergenerationen med de grå hår og guldtænderne så forfærdelig meget.

Efter min mening vil vi i høj grad svigte næste generation, hvis vi ikke i vores biblioteksdiskussioner ser biblioteket som stedet for viden og informationer og også ser det som et af de steder, også i forbindelse med uddannelsesinstitutionerne, hvor vi kan gennemføre en demokratisering af denne viden og disse institutioner.

Undervisningsministeren nævnte i sin besvarelse af forespørgslen edb-faciliteter, men undervisningsministeren nævnte overhovedet ikke spørgsmålet om brug af edb på uddannelsesstederne, hverken i ungdomsuddannelserne eller i mellemuddannelserne. Undervisningsministeren var efter min mening heller ikke helt up to date med sin viden med hen-

syn til bl.a. gymnasierne. Der er faktisk en god portion gymnasier, som har fagansatte bibliotekarer. Det er så amtskommunernes ansvarsområde, men der er faguddannede bibliotekarer. I visse amtskommuner har man besluttet sig for den form for biblioteksbetjening af denne meget store gruppe af ungdomsuddannelser: det er jo en tredjedel af alle unge, vi snakker om.

Dette kunne man bl.a. tænke sig kunne være et krav, for ministeren har jo – det vil jeg gerne høre hans mening om – det pædagogiske ansvar for, hvad der foregår ude i amterne, ikke ansvaret for detailplanlægning osv., men ministeren har det pædagogiske ansvar for, hvad der sker i skolesystemet og også på gymnasie- og hf-området, og hvorfor ikke sige, at edb-centrene på skolerne skulle ligge ved siden af bibliotekerne? Dermed blev det nogle andre mennesker, der blev vant til at gå ud og ind ad dørene end lige netop matematik- og fysiklærerne, som normalt er dem, der varetager edb på skolerne. Det vil jeg gerne høre undervisningsministerens kommentar til.

Jeg skal ikke drage nogen skel mellem betjeningen og den måde, vi håndterer de forskellige medier, de elektroniske og de trykte, på, men jeg skal stille et spørgsmål til undervisningsministeren. Nu er der jo en gymnasiereform på bedding, og den regner ministeren vel med at have flertal for. I denne gymnasiereform ligger der den nye, gode ting, at eleverne i 3. g skal bruge en uge af deres tid på et særligt emne, på samme måde som vi på hf har anden-års opgave. Hvem skal betjene de titusindvis af unge inden for ganske få uger i forårssemesteret, som vil løbe ud og ind af bibliotekerne, søge op og ned af hyldeerne for at finde materiale? Regner man med, at folkebibliotekerne kan klare det? Regner man med, at skolebibliotekerne kan klare det? Regner man med, at lærernes private biblioteker kan klare det? Eller hvordan har ministeren egentlig tænkt sig den pædagogiske nyskabelse, som altså efter Socialdemokratiets mening er en af de få ting i den gymnasiereform, som er en god ting?

Hvordan har ministeren tænkt sig at denne opgave skal varetages? Hvor skal eleverne finde deres informationer? Har de mulighed for at komme i kontakt med databaser? Hvem skal betale, hvis det bliver nogle dyre søgninger? For som jeg sagde tidligere i mit

[Jytte Hilden]

indlæg, vil det være at svigte næste generation, hvis vi ikke allerede i uddannelsessystemet, allerede i deres uddannelsestid, gør dem fortrolige med de nye medier, med de nye måder at se på viden og informationer på, som vi kender til.

Det er ikke nok med bøgerne, det er ikke nok med tidsskrifterne, det er ikke nok med diverse opslagsværker. Det er faktisk nødvendigt at få fingeren helt frem på aftrækkeren, når det gælder alle de steder, hvor samfundet og dermed vi andre med tiden vil finde informationer. De spørgsmål, jeg har til undervisningsministeren er altså, om han synes, der er noget godt i et pædagogisk krav om, at biblioteker og edb-stuer ligger ved siden af hinanden, og hvordan ministeren forestiller sig at de titusindvis af unge skal biblioteksbetjenes, eller rettere viden- og informationbetjenes.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne takke både fru Ingerlise Koefoed og hr. Qvist Jørgensen og andre, der har taget initiativet til denne debat, og takke for de indlæg, der har været.

Jeg tror, vi har haft godt af debatten. Naturligvis har hr. Damgaard Nielsen ret i, at vi lige så godt kunne have haft en redegørelsesdebat, eller vi kunne have klaret det ved at stille spørgsmål eller ved slet og ret at aftale det, som står i dagsordenen, men jeg tror, hverken kulturministeren eller jeg har noget imod, at det nu foregår på denne måde. Vi vil i hvert fald med glæde sætte et arbejde i gang, som kan beskrive fremtiden på dette felt for vore uddannelsessteder, sådan at vi kan få bragt dem ind på sporet til den spændende fremtid, der tegner sig på informations- og formidlingsområdet.

Jeg kan se for mig, hvordan uddannelserne i fremtiden kan udvikle sig til et egentligt netværk, hvor man ikke blot kan komme på tværs og kombinere sig til utraditionelle uddannelsesforløb, men hvor man også kan trække oplysninger af enhver art frem på edb-skærmen på en hvilken som helst uddannelsesinstitution og derved finde vej til de informationskilder, man har brug for.

På skolerne skal vi jo ikke kun lære de unge nogle konkrete færdigheder og kundskaber. Vi skal også sætte dem i stand til selv at komme videre, og det er jo netop på infor-

mationssøgningsområdet, at der i disse år har vist sig nogle vældige fremtidsperspektiver, som vi selvfølgelig skal omsætte til handling både i Undervisningsministeriet og i Kulturministeriet og på de underliggende institutioner.

Fru Jytte Hilden har utvivlsomt ret i, at der er et perspektiv i, at biblioteksfaciliteter og edb-stuer ligger tæt ved hinanden. Nu ved jeg ikke, om det geografiske overhovedet betyder så meget i fremtiden. Noget af det fine ved elektronikken er vel netop, at det bliver ligegyldigt, hvor det ligger, det vil sige, at så bliver det altså netop ligegyldigt, om edb-stuerne og biblioteket ligger ved siden af hinanden. Det afgørende er, at de er koblet sammen elektronisk, men med den tilføjelse kan jeg da tilslutte mig de visioner, som fru Jytte Hilden her fremlagde.

Fru Ingerlise Koefoed sagde i sin indledning, at det var vigtigt, at man havde adgang til de nødvendige materialer både på skolerne og på de offentlige biblioteker. Jeg synes, at fru Eva Møller og hr. Larsen-Ledet og andre, som senere har haft ordet, har haft ret i at påpege, at det vel netop ikke nødvendigvis behøver at være sådan, at man begge steder har adgang til de nødvendige materialer. Hvis det er muligt at lære eleverne at benytte folkebibliotekerne, så er det vel altid det bedste. Så må målsætningen være, at vi så vidt muligt undgår opbygning af selvstændige, isolerede biblioteker og så vidt muligt sørger for, at de enkelte uddannelsessteders biblioteksfaciliteter vender ud imod folkebibliotekerne og fører eleverne til at benytte de biblioteker, som jo er de eneste, de kan holde sig til, når de på et tidspunkt forlader uddannelsesstederne. Det tror jeg i øvrigt fru Ingerlise Koefoed og jeg er ganske enige om. Jeg ville bare gerne understrege det her.

Det lød lidt sorgmodigt, da fru Ingerlise Koefoed talte om Danmark som et land, der engang talte om sin høje folkeoplysning og sit fine biblioteksvæsen. Hvad er nu det for en tone at føre ind i debatten? Jeg gad da vide, om der er noget land i verden, der overhovedet bruger så mange penge på biblioteker og folkeoplysning. Der er i hvert fald ikke noget land i verden, der bruger så meget på folkeoplysning, og det skulle undre mig, om der er noget land i verden, som kan slå os med hensyn til folkebiblioteker; det tror jeg ganske enkelt ikke. Og de er jo ikke ble-

[Undervisningsministeren]

vet dårligere i de sidste par år; de er tværtimod blevet udbygget. Området har stort set været friholdt for besparelser, og kommunerne har været meget flinke til at sætte penge af på dette felt. Så skal vi nu ikke også lige huske at være glade for alt det, vi har? Det er jo ikke småting, specielt ikke på biblioteksområdet.

Selvfølger ved jeg godt, at hvis vi lader være med at sammenligne med andre lande og i stedet sammenligner med den fremtidsvision, som Bibliotekskommissionen for 10 år siden fremkom med, så er alle ønskerne ikke opfyldt, men jeg må vel have lov at gøre opmærksom på, at hvis vi skulle opfylde alle ønsker, som er fremkommet i forskellige kommissioner på forskellige områder, så var landet for længst gået fallit.

Man kan ikke klare alting på én gang, og i løbet af de 10 år, der er gået, siden Bibliotekskommissionen nedkom, er der jo kommet nye elementer ind i debatten, som også har været nævnt her, og som gør, at jeg tror, vi nu bør se på tingene med friske øjne, og det er netop det, kulturministeren og jeg i dag giver tilsagn om at gøre.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Det er såmænd ikke, fordi jeg har noget principielt ønske om at være uenig med undervisningsministeren, og jeg tror, han har det på samme måde som jeg, men når undervisningsministeren her siger, at netop hvad angår de elektroniske medier spiller det ikke nogen rolle med nærheden, så vil jeg nævne, at den praksis, man i dag oplever ude på skolerne, faktisk viser, at det spiller en rolle. De mennesker, som gerne slår et slag ind omkring biblioteket for at se de nyeste tidskrifter, de skal – i hvert fald den generation af lærere, vi snakker om nu – tage sig vældigt sammen for at gå ned i datarummet, medmindre de har en klasse, der rent faktisk har pisket dem til, at nu kan det altså ikke nytte noget, nu vil de gerne prøve noget med det dér nye edb-programmel.

Min idé og min tanke med at koble disse to ting sammen er at gøre det til en naturlig ting for alle grupper, både de humanistiske og samfundsvidenskabelige lærere, som er vant til at bruge biblioteket og bruger det meget, at komme i edb-datastuerne, og at

gøre det til en selvfølge for fysik- og matematiklærerne også at bruge bibliotekerne. Så jeg mener sådan set, at der er to pointer i det, jeg siger.

Jeg ville for et par år siden have været enig med ministeren i den måde, han fremlægger det på, men min erfaring med en i hvert fald ugentlig omgang med et gymnasium viser mig, at sådan er det ikke i praksis. Det er derfor, jeg synes, det kunne være vigtigt at trække det frem her og på den måde ligesom gøre det til et offentligt anliggende.

I denne sammenhæng vil jeg også nævne et andet problem, som man støder på på uddannelsesstederne. Der er ligesom en animositet fra de traditionelle lærergrupper med hensyn til at sætte penge af til bibliotekstjeneste, til edb-programmer, til de nye elektroniske medier. Det er, ligesom man hellere vil have de franske ordbøger, dem kender man, Ovids elskovsdigte, dem kender man, de matematiske tabeller, dem kender man; og derfor kan det være svært at finde pengene til disse nye ting. Derfor kunne der også være en idé i pædagogisk, for det er jo det, vi kan bede ministeren om, at arbejde for at få særlige konti til disse aktiviteter.

Ingerlise Koefoed (SF):

Til undervisningsministeren vil jeg gerne sige, at jeg såmænd ikke ønskede at være særlig sørgmodig i det, jeg sagde. Jeg synes da også stadig væk, at vi har et nogenlunde folkebiblioteksvæsen her i landet, men jeg må nu alligevel sige, at jeg synes, at den bibliotekslov, som vi vedtog her i 1982 med ikrafttræden i 1983, var et kolossalt tilbageskridt. Den fastslog næsten sikkert, at bøger er og bliver det eneste naturlige materiale for bibliotekerne, og det synes jeg, som kender folkebibliotekerne meget godt, og som ved, hvor stor glæde der har været både blandt børn og voksne over, at der også kom andre materialer ind i bibliotekerne, var et tilbageskridt.

Med hensyn til hvor godt eller hvor dårligt kommunerne nu har behandlet bibliotekerne, kan jeg ikke lade være med at sige, at jeg netop i dag har fået et brev, hvoraf det fremgår, at i Horsens har man nu sagt: nu kan der ikke købes flere biblioteksmaterialer ind i år, for det har vi ikke penge til. Sådan noget kan være et engangstilfælde, det vil jeg da

[Ingerlise Koefoed]

håbe. Jeg håber da heller ikke, det er noget, der smitter i andre kommuner, men jeg vil godt gøre opmærksom på, at sådan noget er skæbnesvangert, for det betyder bl.a., også når det drejer sig om tidsskrifter, at der vil være nogle tidsskrifter, som man ikke mere har, og som man ikke får. Man får et hul i bogbestanden, når man lukker for indkøb i det hele taget for nogle måneder eller for et år.

Men jeg håber da, at vi får gode tider igen i folkebibliotekerne, så i hvert fald nogle af de visioner, der lå om også at gøre bibliotekerne til informationscentraler, til steder, hvor alle de nye medier også var i anvendelse, kan blive virkeliggjort.

I øvrigt vil jeg takke meget for den venlige og åbne behandling, som forespørgslen har fået, og jeg vil også takke for, at der var så stor en tilslutning til dagsordenen.

Til Fremskridtspartiet, som jo ikke tilsluttede sig, vil jeg sige, at selvfølgelig er det vigtigt, at man går i livets skole, for det er den vigtigste skole, man kan gå i, men det gør altså ikke noget, om man en gang imellem læser et digt og man en gang imellem læser en bog og man en gang imellem hører noget musik. Det gør ikke livets skole fattigere, og det gør heller ikke noget, om man gratis kan få mulighed for at nyde disse ting.

Der var altså i store træk enighed om, at der bør gøres noget på området, og det er jeg meget glad for. Jeg er også meget glad for, at ministre nu vil tage fat med frisk mod, eller hvad det nu var for noget undervisningsministeren sagde man ville tage fat med. For selvfølgelig kan det ikke undgås, som fru Eva Møller sagde, at vi ikke er helt så enige i detaljen. Det tror jeg bl.a. drejer sig om definitionen af, hvad et bibliotek egentlig er for noget.

For mig er et bibliotek altså et sted, hvor man har indkøbt bøger og andre materialer – og jeg har hele tiden i dag talt om materialer og ikke om bøger – til et bestemt formål, hvor man køber bredt og alsidigt ind, hvor materialerne er registreret, og som indgår som et led i det samlede biblioteksvæsen i samarbejde med andre biblioteker.

Ud fra den definition kan jeg så fastslå, at det ikke er så godt med f.eks. gymnasiebiblioteksbetjeningen, som andre har sagt heroppefra. Der findes mig bekendt 147 gymnasier her i landet, og af dem har 27 et rigtig gym-

nasiebibliotek. De ligger i Københavns Amt og i Roskilde Amt. Så er der et til, der ligger i Tarm i Jylland, men det har kun åbent 13 1/3 time om ugen. I Fyns Amt er der en anden ordning, hvor man har en fælles pulje, som man bruger til biblioteksteknisk bistand, og så er der forhandlinger i gang i Sønderjyllands Amt og i Viborg Amt. Det er efter min mening en utilstrækkelig biblioteksbetjening af den meget store ungdomsuddannelse, som gymnasierne jo er.

Med hensyn til de tekniske skoler er der mig bekendt 10 tekniske skoler, der har mere end 10 timers biblioteksbetjening om ugen, og på 22 skoler er der ikke noget særskilt lokale til det bibliotek, som lærerne fortrinsvis køber ind til. Man skal hen og hente faglæreren og låne en nøgle ind til et af faglokalerne for at få fat i nogle bøger.

Jeg skal ikke fordybe mig i de andre uddannelser, bare sige, at generelt er det altså ikke så godt, og derfor er det også godt, at der i dag har været en så positiv indstilling til, at man skal gøre noget mere ved det.

Med hensyn til det, som undervisningsministeren sagde om, at det bedste var dog, at folkebibliotekerne kunne klare dette problem, vil jeg sige: det var fint, hvis folkebibliotekerne kunne klare overbygningen, og det er også godt nok, hvis man siger, at nu må folkebiblioteket tage sig af det. Men gør man det, så må der penge til, og så må der personale til, og så må der et meget formaliseret samarbejde til mellem folkebiblioteket og lærerne og eleverne ved de enkelte skoler.

Dernæst med hensyn til det problem, der er blevet nævnt om, at nu skal man passe på, at man ikke køber de samme materialer ind alt for mange steder: det vil ikke kunne undgås, hvis man laver biblioteker på skolerne, i folkebiblioteket eller andre steder, at der vil være bøger og materialer, der er gengangere. Det er ikke det, det drejer sig om. Det, det drejer sig om, er, at der samlet ikke er flere eksemplarer af materialet, end der er behov for. For man vil aldrig helt kunne undgå det, som man så meget hurtigt kalder overlappninger.

Endelig vil jeg med hensyn til amtscentralerne gøre opmærksom på, at meget få amtscentraler er i stand til i dag at lave supplerende materialeforsyning til andre skoleformer end folkeskolen, nogle af højskolerne og den almene fritidsundervisning, men at det

[Ingerlise Koefoed]

ville være fint, hvis amtscentralerne kunne komme videre og også betjene ungdoms- og mellemuddannelserne.

Jeg skal ikke forstyrre Folketinget længere med mine udtalelser om biblioteker og bibliotekers betydning, bare endnu en gang takke for venligheden og for forståelsen. Og så ser jeg frem til den næste debat, som vi jo skal have lige i begyndelsen af 1988, om ikke tidligere.

Hermed sluttede forhandlingen

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 51 af Ingerlise Koefoed (SF), Qvist Jørgensen (S), Eva Møller (KF), Povl Brøndsted (V), Larsen-Ledet (RV), Bente Juncker (CD), Inger Stilling Pedersen (KRF) og Tinning (VS) (se foran)

vedtoges med 96 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD og VS) mod 2 (FP).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 149:

Forslag til folketingsbeslutning om et enstrengt erhvervsuddannelsessystem.

Af Nørgaard-Sørensen (S) m.fl.
(Fremsat 25/3 87).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Nogle har undret sig over, at dette forslag nu er lagt på Folketingets bord. Alle ved jo, at der sidder et udvalg, som arbejder med netop dette emne, nemlig spørgsmålet om at skabe et enstrengt erhvervsuddannelsessystem.

Selvfølgelig er Socialdemokratiet i sin gode ret til at fremlægge nogle principper til debat, men det er så også min gode ret som repræsentant for regeringen at sige, at den debat vil jeg egentlig gerne vente med, til jeg hører, hvad det pågældende udvalg vil foreslå.

Måske har ordføreren for forslagsstilleren bemærket, at jeg aldrig nogen sinde i mit efterhånden lange politiske liv, hvor jeg i øvrigt har tilbragt megen tid sammen med forslagsstilleren, har været så tavs omkring spørgsmålet omkring efg og mesterlæren og det ene og det andet og det tredje, som jeg har været de sidste 3/4 år. Det er, fordi jeg faktisk lægger vægt på ikke at trække planterne op for tit for at se, om de gror. Og det kunne jo være det, der skete, hvis vi i dag begav os ind i en alt for grundig debat om disse emner.

Men jeg vil da gerne, for at ingen skal være i tvivl, fastslå for det første, at regeringen gerne vil have et enhedsuddannelsessystem, men ikke for enhver pris. Som bekendt har vi altså ikke været klar til under det nuværende system at afskaffe mesterlæren. Det skyldes, at vi mener, der er nogle fordele ved mesterlæren. Vort håb er, at vi kan indbygge disse fordele i et fremtidigt enhedsuddannelsessystem.

Dermed har jeg også antydnet, at vi ikke er enige i, at uddannelserne i alle tilfælde skal starte med et fælles basisår. Det er jo netop en af de ting – og en af de meget vanskelige ting – som skal drøftes i udvalget. Skal vi flytte mere teori op i anden del? Vi ved godt, at det giver visse problemer, men det vil sandelig også rumme visse pædagogiske fordele. Mere vil jeg ikke sige i dag. Med hensyn til praktikpladserne har regeringen stedse de sidste fire år afvist at bruge tvang over for virksomhederne. Vi mener, det er gået flot i netop disse fire år med at fremskaffe flere lære- og praktikpladser. Der er et stadigt fald – det gælder også i de sidste måneder – i antallet af lære- og praktikpladssøgende, som bekræfter os i, at vores strategi har været rigtig, at det har været rigtigt at bygge på frivillighedens princip.

Jeg kunne også godt sige en hel del om uddannelsernes styring og udvikling – spørgsmålet om, hvorvidt man skulle overlade lidt mere til skolernes bestyrelser, som jo også rummer arbejdsmarkedets parter – men også dette finder jeg så ømtåleligt at tage hul på, her lige før udvalget afgiver sin betænkning, at jeg gerne vil afstå fra yderligere bemærkninger.

Det blev altså et lidt kort svar fra min side, men det var i hvert fald ikke ment uvenligt, og jeg har heller ikke på nogen måde